

Briselē, 24.6.2014.
COM(2014) 387 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Jauns kurss Eiropas aizsardzībai

**Paziņojuma COM (2013) 542 īstenošanas ceļvedis;
Ceļā uz konkurētspējīgāku un efektīvāku aizsardzības un drošības nozari**

1. Ievads

Sniedzot savu ieguldījumu Eiropadomes 2013. gada decembra sanāksmē, Komisija 2013. gada jūlijā publicēja paziņojumu “Ceļā uz konkurētspējīgāku un efektīvāku aizsardzības un drošības nozari” (COM (2013) 542). Komisija arī paziņoja, ka tā izstrādās detalizētu ceļvedi ar konkrētu rīcību un termiņiem minētajā paziņojumā noteiktajām jomām. Pašreizējais ziņojums izpilda šo apņemšanos.

Eiropadome 2013. gada decembra sanāksmes secinājumos, kuros arī apstiprināja 2013. gada 25. novembra Padomes secinājumus, pauda gandarījumu par paziņojumu un nolēma 2015. gada jūnijā pārskatīt progresu visās attiecīgajās jomās. Komisija Eiropadomes secinājumus liek pamatā šādu mērķu sasniegšanai:

- iekšējais aizsardzības tirgus, kur Eiropas uzņēmumi var brīvi un bez diskriminācijas darboties visās dalībvalstīs;
- ES mēroga piegādes drošības režīms, kas bruņotajiem spēkiem nodrošina pietiekamu piegādi visos apstākļos neatkarīgi no tā, kurā dalībvalstī atrodas to piegādātāji;
- sagatavošanas darbība par pētījumiem saistībā ar KDAP jautājumiem, kuros tiktu izpētītas Eiropas pētniecības programmu iespējas, kas nākotnē var aptvert gan drošības, gan aizsardzības jomas. Papildus tiktu izmantota iespējamā sinerģija starp esošo civilo un aizsardzības pētniecību; un
- rūpniecības politika, kas sekmē Eiropas aizsardzības rūpniecības konkurētspēju un palīdz par pieņemamām cenām sagādāt visas Eiropas drošībai vajadzīgās spējas.

Minēto mērķu sasniegšanai ar šo ziņojumu tiek izveidots ceļvedis, kas attiecas uz paziņojumā izklāstītajām darbībām. Tajā norādītas visdažādākās politikas rīcības, kuras tomēr bieži vien ir savstarpēji saistītas: piemēram, uzlabota piegādes drošība starp dalībvalstīm aizsardzības nozares uzņēmumiem atvieglots pārrobežu piekļuvi tirgum; labāka standartizācija sekmēs sadarbību un tirgus atvērību; vienota sertifikācija samazinās izmaksas un uzlabos rūpniecības nozares konkurētspēju, utt. Kopumā visas šīs rīcības padarīs Eiropas aizsardzības un drošības nozari efektīvāku, tādējādi stiprinot Savienības kopējo drošības un aizsardzības politiku (KDAP)¹.

Gan šo rīcību izstrādē, gan īstenošanā Komisija cieši sadarbosies ar dalībvalstīm, Eiropas Ārējās darbības dienestu (EĀDD) un Eiropas Aizsardzības aģentūru (EAA). Tostarp notiks regulāras tikšanās stratēģiskā līmenī, lai sekotu ceļveža īstenošanai kopumā, un apspriešanās tehniskā līmenī par konkrētām rīcībām. Līdztekus Komisija turpinās regulāri informēt

¹ Papildus tām apropriācijām, kas jau paredzētas Komisijas formālajā finanšu plānošanā, ceļvedī paredzētajām rīcībām nav nekādas ietekmes uz ES budžetu un tās ir saderīgas ar attiecīgajām Eiropas programmām atbilstoši 2014.–2020. gada daudzgadu finanšu shēmai (DFS). Šajā plānā katra rīcība ir saskaņota un saderīga ar attiecīgiem finanšu instrumentiem, kas izveidoti saskaņā ar DFS.

dalībvalstis ar attiecīgo Padomes struktūru, aizsardzības politikas jomas vadītāju un EAA starpniecību. Regulāri notiks arī apspriešanās ar Eiropas Parlamentu un rūpniecības nozares pārstāvjiem.

Eiropadome ir atzinusi nepieciešamību nodrošināt lielāku Eiropas sadarbību aizsardzības jomā, ievērojot pilnīgu savstarpējo papildināmību ar NATO. Īstenojot paziņojumu, Komisija palīdzēs veidot stabilu rūpniecisko pamatu šai sadarbībai.

2. Ceļvedis

2.1. Iekšējais tirgus

Tirgus uzraudzība

Tirgus uzraudzība ir ārkārtīgi svarīga, lai nodrošinātu aizsardzības iepirkumu Direktīvas 2009/81/EK pareizu piemērošanu un novērtētu šīs direktīvas ietekmi. Svarīgi ir arī novērtēt Komisijas rūpniecības politikas panākumus šajā nozarē.

Pieeja un sasniegtie rezultāti

Komisija sistemātiski izvērtēs iepirkumus, kas publicēti ES *Tenders Electronic Daily (TED)*, un dalībvalstu nosūtītos statistikas ziņojumus. Komisija turklāt veiks gan kvantitatīvo, gan kvalitatīvo analīzi. Līdztekus Komisija turpinās uzraudzīt aizsardzības un drošības iepirkumus, kas nav publicēti *TED*, cita starpā, izmantojot specializēto presi un tirgus dalībnieku sniegto informāciju.

Šīs darbības palīdzēs nodrošināt pareizu Direktīvas 2009/81/EK piemērošanu. Tās arī sagatavos pamatu ziņojumam par šīs direktīvas īstenošanu, kas Komisijai ir jānosūta Eiropas Parlamentam un Padomei līdz 2016. gada augustam.² Šajā ziņojumā Komisija novērtēs, cik tāl *“ir sasniegti šīs direktīvas mērķi attiecībā uz iekšējā tirgus darbību, kā arī uz Eiropas aizsardzības aprīkojuma tirgus un Eiropas Aizsardzības tehnoloģiskās un rūpniecības bāzes attīstību, tostarp mazo un vidējo uzņēmumu stāvokli”*.

Dažu izņēmumu precizējumi

Direktīvas 2009/81/EK darbības jomas izņēmumu pareiza lietošana ir ļoti svarīga šīs direktīvas efektivitātei. Šajā saistībā tirdzniecības darījumi starp valstu valdībām (13. panta f) apakšpunkts) un pirkumi saskaņā ar starptautiskiem nolīgumiem (12. panta a) apakšpunkts) un ar starptautisku organizāciju starpniecību (12. panta c) apakšpunkts) ir īpaši nozīmīgi, jo attiecas uz ievērojamu tirgus daļu.

² Direktīvas 2009/81/EK 73. pants.

Pieeja un sasniedzamie rezultāti

Tirdzniecības darījumi starp valstu valdībām. Komisija 2013. gada decembrī ir sākusi vākt faktus par tirdzniecības darījumiem starp valstu valdībām Eiropā. Sperot nākamo soli šajā virzienā, Komisija plāno 2014. gada rudenī organizēt divus darbseminārus ar dalībvalstīm. Pamatojoties uz šo, Komisija izstrādās norādījumu par izņēmumu piemērošanu. Šā norādījuma izstrādes termiņš ir 2015. gada sākums.

Starptautiski nolīgumi un organizācijas. Darbs pie šīs precizējuma sāksies 2015. gadā un īstenos tādu pašu pieeju. To papildinās tiešas apspriedes ar *NSPA* (NATO Atbalsta aģentūru) un *OCCAR* (Kopīgā bruņojuma sadarbības organizāciju). Šā norādījuma izstrādes termiņš ir 2015. gada sākums.

Kompensācijas

Noteikumi attiecībā uz ekonomiskajām kompensācijām (neatkarīgi no tā, kā tās formulētas) ir pretrunā gan ar ES Līguma pamatprincipiem, gan efektīvām iepirkuma metodēm. Komisija gādās par to, lai šī prakse iespējami drīzāk piederētu pagātnei, un veicinās citus, nediskriminējošus pasākumus, ar kuriem atvieglot MVU pārrobežu piekļuvi tirgum.

Pieeja un sasniedzamie rezultāti

Vairākus gadus Komisija ir sadarbojusies ar dalībvalstīm, pārskatot valstu kompensācijas noteikumus. Šis darbs tika veikts paralēli Aizsardzības iepirkuma direktīvas transponēšanai un tiek turpināts ar tām dalībvalstīm, kuras vēl nav pārskatījušas savus tiesību aktus attiecībā uz kompensāciju. Vienlaikus Komisija cieši uzraudzīs dalībvalstu iepirkuma praksi un iejauksies, kad nepieciešams, lai novērstu nepamatotas, diskriminējošas prasības.

Komisija arī atbalstīs alternatīvas, ar kurām atvieglot MVU pārrobežu piekļuvi tirgum. Šā mērķa sasniegšanai Komisija 2014. gada februārī rīkoja darbsemināru ar ieinteresētajām personām. Šis dialogs tiks turpināts. Šajā sakarā Komisija plāno izveidot *ad hoc* padomdevēju grupu ar dalībvalstīm un rūpniecības nozari (sistēmu integrētājiem un MVU), lai noteiktu iespējas, kā veicināt pārrobežu piegādes ķēdes. Komisija arī īpaši uzraudzīs, kā tiek piemēroti Direktīvas 2009/81/EK noteikumi par apakšuzņēmuma līgumu slēgšanu. Ierosinājumus iniciatīvām par tirgus pieejamības uzlabošanu MVU var iesniegt Eiropadomei 2015. gada jūnijā.

Piegādes drošība

Piegādes drošībai ir izšķiroša nozīme gan attiecībā uz bruņoto spēku efektivitāti, gan iekšējā tirgus pienācīgu darbību. Tas ir plašs jēdziens, kas var attiekties uz daudziem dažādiem rūpniecības, tehnoloģiju, juridiskajiem un politiskajiem aspektiem.

Pieeja un sasniedzamie rezultāti

Celvedis par visaptverošu ES mēroga piegādes drošības režīmu. Saskaņā ar paziņojumu un Eiropadomes prasību “kopā ar dalībvalstīm un sadarbībā ar Augsto pārstāvi un Eiropas

Aizsardzības aģentūru izstrādāt ceļvedi par visaptverošu ES mēroga piegādes drošības režīmu” Komisija turpmāk:

- a) izvērtēs jomas, kurās būtu jāpiemēro šis režīms, un esošos piegādes drošības instrumentus;
- b) veiks plašas apspriešanās ar dalībvalstīm;
- c) konstatēs, kādas rīcības varētu būt nepieciešams veikt šādās jomās: 1) piegāde starp dalībvalstīm; 2) piegādes dalībvalstīm no trešām valstīm un 3) rūpniecības un tehnoloģiju aktīvu kontrole ES, kas ir galvenie elementi visaptverošā piegādes drošības režīmā.

Ceļvedis tiks pabeigts līdz Eiropadomes sanāksmei 2015. gada jūnijā, un vienlaikus tiks veiktas šādas rīcības:

Aizsardzības pārvedumi. Direktīva 2009/43 ieviesa licencēšanas sistēmu, ar ko vienkāršot ar aizsardzību saistīto ražojumu apriti iekšējā tirgū. Komisija 2014. gada janvārī sāka pētījumu par to, kā veicināt direktīvas galveno instrumentu (vispārīgo licenču un aizsardzības uzņēmumu sertifikācijas) ieviešanu valsts iestādēs un rūpniecības nozarē. Sperot pirmo soli šajā virzienā, Komisija ir paplašinājusi *CERTIDER* datubāzi³, lai ļautu dalībvalstīm labāk informēt ieinteresētās personas par sertificētajiem uzņēmumiem un izdotajām vispārīgajām licencēm. Lai stiprinātu direktīvas īstenošanu, Komisija ierosinās turpmākus pasākumus, pamatojoties uz pētījumu, kura rezultāti gaidāmi 2014. gada jūlijā.

Vispusīgāks direktīvas vērtējums tiks sākts 2015. gada sākumā. Tas arī sagatavos pamatu ziņojumam par šīs direktīvas īstenošanu, kas Komisijai ir jānosūta Eiropas Parlamentam un Padomei līdz 2016. gada jūnijam.

Aktīvu kontrole. Aizsardzības un drošības jomā rūpniecisko un tehnoloģisko aktīvu kontrolei var būt izšķirīga nozīme stratēģisko spēju piegādes drošībā. Dažas dalībvalstis ir ieviesušas mehānismus, ar kuriem kontrolēt ieguldījumus šajā nozarē. Tomēr valsts mēroga pieeja var kavēt gan pārrobežu sadarbību rūpniecības nozarē, gan dalībvalstu aizsardzības tirgu atvēršanu ES mēroga konkurencei. Tāpēc, lai paplašinātu iekšējo tirgu, var būt vajadzīga Eiropas pieeja. Šāda pieeja var arī būt vajadzīga, lai nodrošinātu Eiropai pienācīgu autonomiju aizsardzības un drošības jautājumos.

Nemot vērā minēto, Komisija izdos zaļo grāmatu par iespējamiem trūkumiem pašreizējā aktīvu kontroles sistēmā un izpētīs iespējas ES mēroga rīcībai, tostarp paziņošanas un apspriešanās mehānismus starp dalībvalstīm. Zaļās grāmatas pieņemšanas termiņš ir šā gada beigās.

³ Ar aizsardzību saistīto sertificēto uzņēmumu reģistrs (*CERTIDER*). Plašāka informācija pieejama šeit: http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/defence/certider/index.cfm?fuseaction=certider_europa.homepage&lang=LV

Komisija plāno iesaistīt ieinteresētās personas no paša sākuma un plaši apspriesties ar tām jau zaļās grāmatas sagatavošanas laikā.

2.2. Konkurētspējas veicināšana aizsardzības rūpniecībā

Standartizācija un sertifikācija

Komisija atbalsta EAA kopējas standartizācijas un sertifikācijas pieejas izstrādē. Tas jādara, vienojoties ar dalībvalstīm, pilnībā ņemot vērā valstu suverenitāti un izvairoties no darbu dublēšanās ar NATO.

Pieeja un sasniegtie rezultāti

Standartizācija. EAA, apspriežoties ar Komisiju, sagatavo jaunu metodi aizsardzības un hibrīdstandartu izstrādei Eiropā, strukturēti un bez birokrātijas savstarpēji sasaistot spēkā esošos valstu, Eiropas un starptautiskos (piemēram, NATO) standartizācijas mehānismus. Šī metodika ir balstīta uz proaktīvu pieeju, iesaistot valstu ekspertus, kuri uzrauga norises Eiropas aizsardzības nozares standartizācijā un sniedz ieteikumus, lai risinātu konkrētas radušās problēmas. Komisija dod ieguldījumu šajā procesā, izmantojot savu pieredzi civilās standartizācijas jomā.

Komisija arī noteiks kopējus standartus, kas var atbalstīt Eiropas projektus noteiktās jomās. Piemēram, vienotajā informācijas apmaiņas vidē (*CISE*) ES jūrlietu jomā (tā aprakstīta 2.4. iedaļā) kopīgi standarti noteiks vienotu datu modeli, kas vajadzīgs, lai nodrošinātu efektīvu saziņu starp dažādu valstu jūras uzraudzības informācijas sistēmām.

Sertifikācija. Komisija sadarbībā ar Eiropas Aviācijas drošības aģentūru (*EASA*) arī turpmāk atbalstīs EAA un dalībvalstis militārā lidojumderīguma prasību saskaņošanā, lai, ciktāl iespējams, sasniegtu militārās sertifikācijas sistēmas konvergenci ar piemērojamām civilām prasībām. Komisija kopā ar *EASA* turpinās veicināt civilās pieredzes un *EASA* standartu izmantošanu militāro ražojumu sertifikācijā, sadarbojoties ar EAA un dalībvalstīm.

Ja ražotāji un dalībvalstis to vēlētos, vienoto Eiropas civilās aviācijas sertifikātu piešķiršanu noteiktiem militāriem ražojumiem varētu uzticēt Eiropas Aviācijas drošības aģentūrai, lai samazinātu izmaksas, novērstu dublēšanos un atvieglotu civilo un militāro gaisa kuģu kopīgās operācijas nenošķirtā gaisa telpā, tomēr dalībvalstis arī turpmāk būs atbildīgas par gaisa kuģī esošo militāro sistēmu sertifikāciju.

Komisija, apspriežoties ar *EASA* un pamatojoties uz rūpniecības nozares lūgumiem, izvēlēsies dažus eksperimentālos projektus, kuros iesaistīsies *EASA*, veicot civilo sertifikāciju divējāda lietojuma ražojumiem, tādējādi radot izmaksu ziņā lietderīgāku un vienkāršotāku pieeju, piemēram, distances vadības gaisa kuģa sistēmām (*RPAS*), kas nākotnē kļūs par arvien

nozīmīgāku gaisa kuģu ražojumu daļu⁴. Virzība pretim šai pieejai balstīsies uz priekšizpēti, ar kuru tiks noskaidrots, kādus resursus *EASA* vajadzētu izmantot šā mērķa sasniegšanai, kā arī juridiskos un drošības aspektus, kas izriet no pienākumu sadales starp civilajām/ES un militārajām/valstu iestādēm.

Izejvielas

Piekļuve izejvielām ir arvien lielāka problēma Eiropas ekonomikai. Tā tiks risināta ar ES izejvielu stratēģiju, kas ietver nesen pārskatīto sarakstu ar kritiski svarīgajām izejvielām.⁵

Pieeja un sasniedzamie rezultāti

Daudzi no šiem materiāliem, piemēram, retzemju elementi un germānijs, ir arī būtiski resursi ar aizsardzību saistītajos lietojumos (piemēram, mērķēšanas ierīcēs ar lāzeru). Tādēļ Komisija noskaidros, kuras izejvielas ir kritiski svarīgas aizsardzības nozarei. Šo analīzi veiks Komisijas Kopīgais pētniecības centrs (*JRC*) ciešā sadarbībā ar EAA un rūpniecības nozari. Paredzams, ka analīze tiks pabeigta līdz 2015. gada vidum, un tā būs pirmais solis pretī iespējamām turpmākām politikas rīcībām šajā jomā.

MVU, kopas un reģioni

Eiropadome uzsvēra, ka ir svarīgi atbalstīt MVU reģionālos tīklus un stratēģiskās kopas. Komisija īstenos pasākumus, lai atbalstītu šo mērķu sasniegšanu.

Pieeja un sasniedzamie rezultāti

Darbs šajā jomā tiks veikts, rūpīgi saskaņojot to ar MVU darbībām, kas izklāstītas šā ziņojuma iedaļā “Iekšējais tirgus”. Komisija izmantos Eiropas Biznesa atbalsta tīklu un Eiropas stratēģisko kopu partnerības, kas tiek finansētas saskaņā ar programmu *COSME*⁶, lai atbalstītu partneru meklēšanas pasākumus, tīklu veidošanu, jaunu uzņēmējdarbības partneru atrašanu ES un ārpus tās.

Komisija arī precizēs nosacījumus, kas jāievēro, lai no Eiropas saņemtu atbalstu Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem (ESI fondiem) var saņemt atbalstu divējāda lietojuma projektiem, gan attiecībā uz ieguldījumu projektiem (Eiropas Reģionālās attīstības fonds —

⁴ Šie pasākumi tiks veikti plašākā Komisijas darba kontekstā, kura mērķis ir izveidot šajā jomā sistēmu civilo *RPAS* darbībai, kā tas izklāstīts 8. aprīļa paziņojumā (*COM*(2014) 207). Šā mērķa sasniegšanai Komisija mudinās ES instrumentu pilnīgu izmantošanu, lai nodrošinātu visaptverošu pieeju un stiprinātu sinerģiju, tostarp panākot šā modeļa drošu integrāciju nenošķirtā gaisa telpā.

⁵ *COM*(2014) 297.

⁶ *COSME* — uzņēmumu un MVU konkurētspējas programma — ar budžetu EUR 2,3 miljardu apmērā 2014.–2020. gadam.

budžets EUR 140 miljardu apmērā), gan prasmēm (Eiropas Sociālais fonds — budžets EUR 74 miljardu apmērā).

Turklāt Komisija atbalstīs pieteikumus no pārrobežu kopām un tīkliem, kuri vēlas saņemt finansējumu no Eiropas teritoriālās sadarbības programmas ar kopējo budžetu EUR 8,7 miljardu apmērā (2014-2020).

Šo iespēju izmantošana paliek uzņēmumu, kopu un reģionu ziņā. Tomēr Komisija ciešā sadarbībā ar EAA un Eiropas Reģionālās attīstības aģentūru asociāciju (*EURADA*):

- vairo izpratni par šīm iespējām, mērķtiecīgi organizējot informatīvus pasākumus. Pirmā sanāksme notika 12. maijā Briselē, un otra ir paredzēta 2014. gada novembrī;
- 2014. gada jūlijā publicēs rokasgrāmatu reģionālajām pašvaldībām un MVU, kurā tiks izskaidrotas ESI fondu izmantošanas iespējas divējāda lietojuma projektu atbalstam;
- pamatojoties uz līdz šim paveikto darbu ar ieinteresētajām reģionālajām pašvaldībām un kopām, atbalstīs ar aizsardzību saistīta reģionāla tīkla izveidi, kurā jārada sava sistēma, kas palīdzētu apmainīties ar pieredzi ESI fondu izmantošanā un aizsardzības aspekta iekļaušanā viedo specializāciju stratēģijās.

Šo rīcību galvenais mērķis (it īpaši, ESI fondu un *COSME* kontekstā) ir palielināt ar aizsardzību saistīto MVU un kopu sekmīgo pieteikumu skaitu, kuri saņem ES finansējumu divējāda lietojuma projektiem. Tam savukārt vajadzētu palīdzēt MVU labāk iekļauties ES mēroga kopās un radniecīgās nozarēs, tādējādi veicinot lielāku dažādību piegādes ķēdē.

Prasmes

Eiropas aizsardzības nozare var gūt panākumus, vienīgi piesaistot darbiniekus ar svarīgākajām prasmēm un pieņemot darbā cilvēkus, kuru prasmes būs vajadzīgas nākotnē. Nozarei konkurētspēju var piešķirt arī pieaugošā ES darbaspēka mobilitāte. Dažās jomās jau patlaban vērojams prasmju trūkums, jo darbinieki pensionējas un ir grūtības piesaistīt nesen kvalificētus speciālistus.

Pieeja un sasniegtie rezultāti

Vairākums prasmju, kas nepieciešamas aizsardzībā, līdzinās citās rūpniecības nozarēs vajadzīgajām prasmēm. Tāpēc aizsardzības nozarē paveras plašas iespējas to ES instrumentu izmantošanā, kuri sākotnēji bija paredzēti uzņēmumiem civilā ražošanā.

Komisija jo īpaši atbalstīs “nozaru prasmju apvienību” un “zināšanu apvienību” programmu izmantošanu ar aizsardzību saistītos uzņēmumos un izglītības iestādēs. To panāks, veicot šādus pasākumus:

- komunikācijas kampaņas par ES finansējumu atbilstošām iniciatīvām, kuras tiks sagatavotas sadarbībā ar EAA un attiecīgām struktūrām, tostarp Eiropas aeronautikas,

kosmosa un aizsardzības rūpniecības asociāciju (*ASD*) un Eiropas arodbiedrību *IndustriAll*;

- mudinot ESI fondu līdzekļu izmantošanu darbinieku apmācībai un pārkvalificēšanai, īpašu uzmanību pievēršot esošajam kvalifikācijas pieprasījumam un paredzamajai pārstrukturēšanai nākotnē. Tas tiks uzsvērts norādījumos iepriekš minētajā rokasgrāmatā, kura tiek sagatavota reģionālajām pašvaldībām un MVU;
- kā iestrādni turpmākajam darbam šajā jomā 2015. gadā sākt pētījumu, kurā tiks noskaidrota pašreizējā situācija un nākotnes prognozes par iemaņu un prasmju piedāvājumu un pieprasījumu aizsardzības nozarē.

Lai Eiropas, valstu un reģionālās politikas mērķi tiktu izvirzīti efektīvāk, galvenokārt ir jāiegūst visaptveroša izpratne par pašreizējo un nākotnes prasmju vajadzību Eiropas aizsardzības nozarē.

2.3. Pētniecības potenciāla izmantošana divējāda lietojuma tehnoloģiju jomā un inovāciju veicināšana

Paziņojumā un Eiropadomes secinājumos konstatēts, ka ieguldījumu trūkums pētniecībā apdraud Eiropas aizsardzības rūpniecības nozares konkurētspēju ilgtermiņā un Eiropas aizsardzības spējas.

Pieeja un sasniedzamie rezultāti

Komisija ir apzinājusi vairākus veidus, kā atbalstīt ar KDAP saistītu pētniecību, kas izklāstīti turpmāk. Turklāt Komisija izstrādās pirmskomerciālā iepirkuma shēmas, kuras varēs izmantot vajadzības gadījumā, lai mazinātu plaisu starp pētniecību un tirgu.

Pētniecība divējāda lietojuma tehnoloģiju jomā (divējāda lietojuma pētniecība). Komisija nodrošinās maksimālu sinerģiju abos virzienos starp programmas “Apvārsnis 2020” civilo pētniecību un EAA koordinēto aizsardzības pētniecību, ciktāl to pieļauj attiecīgie darbības noteikumi. Šajā nolūkā tā arī izskatīs, kādas ir iespējas paplašināt vērienu un statusu pašreizējam Eiropas sadarbības pamatnolīgumam ar EAA.

Ņemot vērā Eiropadomes secinājumus, Komisija ir sākusi apzināt dažādas inovāciju jomas un lietojumus, kuru attīstību veicina svarīgās starpnozaru pamattehnoloģijas (*KET*), tostarp vairākas civilās nozares, par kurām aizsardzības un drošības nozares izrāda ļoti lielu interesi. Tas liecina, ka aizsardzības nozarei ir neapšaubāmas iespējas darboties plašākā inovāciju un tehnoloģiju kontekstā. Šajā sakarā Komisija konsultējas ar augsta līmeņa *KET* darba grupu⁷

⁷ Grupa tika izveidota 2013. gada februārī Komisijas konsultēšanai par iespējām veicināt *KET* izmantošanu Eiropā.

(kas nesen nodibinājusi apakšgrupu, kura pievērsīsies tēmai “KET” divējāda lietojuma potenciāls”), un tās ziņojums gaidāms līdz 2014. gada beigām.

Sagatavošanas darbība. Sagatavošanas darbības mērķis ir parādīt, kādu pievienoto vērtību sniedz ES ieguldījums jaunajās pētniecības jomās, kur tas papildina ar KDAP saistīto civilās izpētes darbu, kas pašlaik norit pamatprogrammā “Apvārsnis 2020”. Sagatavošanas darbību ir paredzēts veikt, ilgākais, trīs gadus. Kopējais finansējuma apjoms būs atkarīgs no pieejamajiem budžeta līdzekļiem tās pieņemšanas laikā un ņemot vērā ES finanšu regulas Nr. 1081/2010 noteikumus sagatavošanas darbībai paredzēto maksimālo apjomu. Ja viss noritēs sekmīgi, šī sagatavošanas darbība varētu radīt priekšnoteikumu, ka nākamās daudzgadu finanšu shēmas ietvaros rastos iespēja finansēt pētniecības tematu, kas saistīts ar KDAP jautājumiem. Lai gan šie centieni nevar aizstāt valstu ieguldījumus aizsardzības nozares pētniecībā un izstrādē, tiem vajadzētu veicināt sinerģiju ar dalībvalstu pētniecības projektiem un stimulēt sadarbību rūpniecības nozarē.

Sagatavošanas darbības joma tiks noteikta, apspriežoties ar dalībvalstīm, Eiropas Parlamentu, EAA, EĀDD un rūpniecības nozares pārstāvjiem. Lai sagatavošanas darbība noritētu veiksmīgi, ir svarīgi pārzināt ar aizsardzību saistītās pētniecības specifiku, tostarp attiecībā uz pētniecības jomām un modeļiem, intelektuālā īpašuma tiesībām, rezultātu konfidencialitāti, līdzfinansēšanu un noteikumiem par dalību, dalībvalstu lomu, bet vienlaikus nodrošināt, lai rūpniecības nozares uzņēmumiem būtu interese par līdzdalību. Centrālā loma šeit būs pārvaldības jautājumam.

Komisija uzskata, ka šos principus un specifiskos jautājumus, kas saistīti ar sagatavošanas darbību, varētu apsvērt neatkarīgu padomdevēju iestāde, ko veidotu augstākā līmeņa lēmumu pieņēmēji un eksperti. Šāda “personību grupa” sastāvētu no aptuveni 20 augsta līmeņa pārstāvjiem no dalībvalstīm, Eiropas Parlamenta, rūpniecības nozares un akadēmiskajām aprindām.

2.4. Spēju attīstība

Komisija paziņojumā uzsvēra, ka daudzās problēmas, ar kurām Eiropa saskaras, būs iespējams pārvarēt vienīgi tad, ja tiks novērsts spēju trūkums visās jomās. Lai gan par to galvenā atbildība jāuzņemas dalībvalstīm un EAA, Komisija var sniegt nozīmīgu ieguldījumu, ņemot vērā tās kompetenci nemilitārās drošības jomā (piemēram, pretterorisma pasākumi, ārējo robežu aizsardzība, jūras uzraudzība un civilā aizsardzība).

Pieeja un sasniedzamie rezultāti

Spēju vajadzību kopīgais novērtējums. Komisija sadarbībā ar Augsto pārstāvi un EAA veiks kopīgu novērtējumu par divējāda lietojuma spēju vajadzībām ES drošības un aizsardzības politikā. Mērķis ir pievērst uzmanību jomām, kurās militāro un nemilitāro spēju vajadzības ir līdzīgas, un konstatēt sinerģijas potenciālu, kas ņemtu vērā arī tās spēju jomas, kuras izceļ Eiropadome, tostarp *RPAS*, *SATCOM* un kibernetika.

ES jūrlietu jomas vienotā informācijas apmaiņas vide (CISE). Paziņojumā, ko paredzēts pieņemt 2014. gada jūlijā, Eiropas Jūras drošības stratēģijas⁸ kontekstā, būs iekļauts *CISE* īstenošanas ceļvedis. Turklāt tiek plānots dalībvalstu vadīts projekts, kas pilnveidos, praktiski lietos un testēs *CISE* plašākā mērogā pirms tās īstenošanas 2020. gadā.

Civilā un militārā sadarbība. Komisija kopā ar EAA ir izveidojusi neformālu koordinācijas grupu, lai pastiprinātu sinerģiju un noskaidrotu jomas, kurās nepieciešama turpmāka sadarbība, un ieviestu konkrētus uzlabojumus civilajā un militārajā sadarbībā, kuras pamatā ir pašreizējie ES tīkli. Pirmajos apsvērumos ir konstatēts, ka ķīmisko, bioloģisko, radioloģisko vielu, kodolvielu un sprāgstvielu (*CBRNE*) tehnoloģijas un atklāšanas tehnoloģijas ir daudzsoļošanas jomas, kas piemērotas sinerģijas attīstīšanai starp Komisijas politiku attiecībā uz iekšējo drošību un Aģentūras darbu. Komisija 5. maijā pieņēma paziņojumu par jaunu ES pieeju *CBRNE* risku atklāšanai un mazināšanai (*COM*(2014) 247), kas arī norādīja uz nepieciešamību uzlabot civilo un militāro sadarbību šajās jomās. Apspriedes ar dalībvalstīm turpinās Komisijas *CBRNE* padomdevēju grupa.

2.5. Kosmoss un aizsardzība

Eiropas un valstu spējas kosmosa jomā iegūst arvien lielāku nozīmi mūsu drošības problēmu risināšanā. Lai gan dažām kosmosa spējām jāpaliek ekskluzīvā valsts/militārajā kontrolē, Komisija uzskata, ka sinerģijas palielināšana starp valstu un Eiropas kosmosa apgūšanas spējām varētu atstāt nozīmīgu pozitīvo ietekmi, proti, samazināt izmaksas un palielināt efektivitāti.

Pieeja un sasniedzamie rezultāti

Komisija turpinās darbu pie kosmosa infrastruktūras aizsargāšanas un atbalstīs nākamās paaudzes satelītsakaru (*SATCOM*) izveidi.

Zemei tuvo kosmisko objektu novērošana un uzraudzība (*SST*). 2014. gada 2. aprīlī tika pieņemts Komisijas priekšlikums par *SST* atbalsta shēmu, ar kuru aizsargāt kosmosa infrastruktūru. Šī shēma atbalstīs valstu centienus izveidot *SST* konsorciju un nodrošināt *SST* pakalpojumus Eiropas mērogā. Pēc šā konsorcija nodibināšanas Komisija, izmantojot programmu “Apvārsnis 2020”, veicinās *SST* resursu pilnveidi un atjaunināšanu.

Satelītsakari (*SATCOM*). Šajā jomā, ņemot vērā Eiropadomes secinājumus, ir izveidota lietotāju grupa, kuras sastāvā ir Komisijas dienesti, EĀDD, EAA un Eiropas Kosmosa aģentūra (EKA). Šī lietotāju grupa pētīs, kā novērst drošības *SATCOM* pieprasījuma sadrumstalotību, un palīdzēs atbalstīt dalībvalstis valdības līmeņa satelītsakaru nākamās paaudzes gatavošanā.

⁸ 2014. gada 6. marta paziņojums (*JOIN* (2014) 9).

Turklāt Komisija ciešā sadarbībā ar lietotāju grupu sāks pētījumu, lai noskaidrotu, kāds ir *SATCOM* pieprasījums gan civilās drošības lietotāju vidū, gan ES infrastruktūrās. Rezultāti gaidāmi 2015. gadā.

Visbeidzot, savas kompetences robežās Komisija pētīs iespēju uzlabot ES piekļuvi augstas izšķirtspējas satelītattēliem, atbalstot KĀDP un KDAP misijas un operācijas.

2.6. ES enerģijas politikas un atbalsta instrumentu lietojums aizsardzības nozarē

Bruņotie spēki ir ļoti ieinteresēti samazināt sava enerģijas patēriņa ietekmi un tādējādi varētu sniegt nozīmīgu ieguldījumu Savienības mērķu sasniegšanā enerģētikas jomā.

Pieeja un sasniegtie rezultāti

Komisija 2013. gadā sāka apspriedes ar dalībvalstīm un EAA par nepieciešamību izveidot Enerģijas apspriežu forumu aizsardzības un drošības nozarē. Šā apspriežu foruma uzdevums būtu apvienot pieredzi politikas izstrādē un citas enerģētikas iniciatīvas ar bruņoto spēku specifiskajām prasībām un vidi.

Paredzams, ka apspriežu forums sāks darboties līdz 2014. gada beigām. Līdz rudenim aizsardzības ministrijās un/vai ar tām saistītajās iestādēs būtu jānosaka valstu vienotos kontaktpunktus enerģētikas jautājumos. Apspriežu forumam ir provizoriski rezervēts ES finansējums 2014.–2015. gadam ar iespēju to pagarināt, ja iniciatīva izrādīsies noderīga dalībvalstīs.

Apspriedes ar valstu ekspertiem atklāja nepieciešamību saņemt informāciju par to, kā īstenot ES enerģētikas politikas un tiesību aktus aizsardzības nozarē, lai uzlabotu bruņoto spēku spējas un palīdzētu sasniegt ES un dalībvalstu mērķus 1) energoefektivitātes jomā, 2) atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanā, 3) kritiskās energoinfrastruktūras aizsardzībā.

Tādēļ apspriežu forumā līdz 2015. gada beigām tiks noteikti vairāki sasniegtie rezultāti:

- ceļveži par a) attiecīgo ES tiesību aktu īstenošanu enerģētikas jomā un b) finanšu ieguldījumiem energoefektivitātē un atjaunojamajiem energoresursu avotiem aizsardzības nozarē;
- koncepcijas un ieteikumi dalībvalstu kopīgajai rīcībai, ar kuru uzlabot kritisko energoinfrastruktūru aizsardzību.

2.7. Starptautiskās dimensijas stiprināšana

Tā kā aizsardzības budžeti Eiropā pēdējos gados ir samazinājušies, Eiropas rūpniecības nozarei arvien svarīgāks kļūst eksports uz trešo valstu tirgiem, ar kuru kompensēt pieprasījuma krišanos vietējos tirgos.

Pieeja un sasniegtie rezultāti

Konkurētspēja trešo valstu tirgos. Komisija apspriedīsies ar ieinteresētajām personām par to, kā atbalstīt Eiropas aizsardzības rūpniecību trešo valstu tirgos. Apspriedēs tiks aplūkotas, piemēram, šādas tēmas: trešās valstīs kompensāciju prasībām piemērojamo noteikumu ietekme uz Eiropas aizsardzības nozari; šķēršļi, kas jāpārvar Eiropas rūpniecībai, sacenšoties konkurencē par līgumiem trešās valstīs, kā arī ES tirdzniecības un ieguldījumu nolīgumu sniegtais devums; atbalsts, ko saņem konkurenti no trešām valstīm, un kāda apjoma līdzīgu atbalstu varētu sniegt ES uzņēmumiem.

Šo jautājumu apspriešanai Komisija 2014. gada ceturtajā ceturksnī izveidos forumu, kurā pulcēsies pārstāvji no valsts pārvaldes un rūpniecības nozarēm. Pamatojoties uz šā dialoga rezultātiem, Komisija izvērtēs, vai vajadzīgi papildu pasākumi. Komisija arī turpmāk regulāri iesaistīs ieinteresētās personas, it īpaši saistībā ar sarunām par tirdzniecības un ieguldījumu nolīgumiem ar trešām valstīm.

Divējāda lietojuma preču eksporta kontrole. Pēc ziņojuma Eiropas Parlamentam un Padomei par Regulas Nr. 428/2009⁹ īstenošanu Komisija 2014. gada 24. aprīlī pieņēma paziņojumu par eksporta kontroles politikas pārskatīšanu¹⁰. Šā paziņojuma mērķis ir nospraust ES eksporta stratēģisko kontroļu turpmāko kursu, un tas norāda konkrētus politikas risinājumus kontroļu modernizācijai.

Sperot nākamo soli politikas pārskatīšanā, Komisija tagad veiks ietekmes novērtējumu dažādajām pārskatīšanas iespējām, kas norādītas paziņojumā. Šo pasākumu atbalstīs neatkarīgs pētījums, un pasākumā tiks ietverta mērķtiecīga sabiedriskā apspriešana, kā arī “rūpniecības nozares forums” galvenajām ieinteresētajām personām. Komisija plāno pabeigt ietekmes novērtēšanu 2015. gada pirmajā pusē, tādējādi radot priekšnoteikumus turpmākai iespējamai rīcībai.

3. Secinājumi

Šis ziņojums papildina Komisijas 2013. gada jūlijā pieņemto paziņojumu un palīdz īstenot Eiropadomes 2013. gada decembra sanāksmes secinājumus. Tajā pašā laikā tas nodrošina

⁹ COM (2013) 710, 16.10.2013.

¹⁰ COM (2014) 244, 24.4.2014.

Komisijas darbību nepārtrauktību aizsardzības un drošības jomā un ir daļa no Komisijas paredzamā ieguldījuma Eiropadomes 2015. gada jūnija sanāksmē.

Komisija var sniegt būtisku ieguldījumu Eiropas aizsardzības un drošības nozares stiprināšanā, proti, ar savu politiku iekšējā tirgū, rūpniecībā, pētniecībā un inovācijās, vēl jo vairāk tāpēc, ka saikne starp civilo un aizsardzības pasauli pastiprinās un to robežšķirtnes kļūst aizvien nemanāmākas. Tas sevišķi izpaužas KDAP misijās, kuras ir galvenokārt civilas un kurām, lai tās būtu iedarbīgas, vajadzīga cieša civilā un militārā sadarbība. Līdz ar to palielinās pieprasījums pēc lielākas civilās un militārās sinerģijas tādās jomās kā komunikācija, stratēģiskais transports, uzraudzība, *RPAS* utt. ES un jo īpaši Komisija, Augstā pārstāve un EAA ir izdevīgā pozīcijā, lai risinātu šo jautājumu.

Vienlaikus ieguldījumi aizsardzības nozares pētniecībā un izstrādē joprojām būtiski samazinās. 2012. gadā ES mēroga aizsardzības nozares pētniecībā un izstrādē izdevumi samazinājās par 38 % salīdzinājumā ar 2011. gadu. Zināmā mērā šā iemesla dēļ pieaug plaisa starp aizsardzības nozares un civilo pētniecību un izstrādi. Tādēļ aizsardzības rūpniecības atkarība no civilas izcelsmes tehnoloģijām pieaug, tāpat kā tendence dažādot ražošanu, pārejot uz civilajiem uzņēmumiem. Tikmēr civilie uzņēmumi iepērk tehnoloģijas, piemēram, robottehniku, kuras ir saistītas arī ar aizsardzības uzņēmumu darbību. Tādēļ būtiskās tehnoloģijas, piemēram, tās, kas attiecas uz lielajiem datiem, sintētisko bioloģiju, 3D drukāšanu utt., būs nozīmīgs inovāciju avots gan aizsardzības, gan civilajā ražošanā.

Lai gan joprojām grūti prognozēt, kā Eiropas aizsardzības un drošības nozare izskatīsies nākamajos 20 līdz 30 gados, ir skaidrs, ka rūpnieciskā aina mainās. Aizsardzības pasākumiem joprojām būs sava specifika, tomēr civilie elementi iegūs arvien lielāku nozīmi šajā nozarē. Šī tendence padara daudzas Komisijas politikas jomas vēl svarīgākas aizsardzības nozarei un piedāvā iespējas jaunas sinerģijas izveidošanā un efektivitātes uzlabošanā, kuras Eiropai noteikti vajadzētu izmantot.